

А. А. Григорук,
к. е. н., доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
ORCID ID: 0000-0003-4200-4440

Л. М. Литвин,
к. е. н., доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
ORCID ID: 0000-0003-3850-6587

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.10.47

ФІНАНСОВИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

А. Hryhoruk,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy
and Social Sciences, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
L. Lytvyn,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy
and Social Sciences, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

FINANCIAL CAPITAL AND ITS FORMATION UNDER THE CONDITIONS OF ECONOMIC GLOBALIZATION

Мета дослідження полягає в розробленні напрямів удосконалення фінансового капіталу України із врахуванням глобальної трансформації фінансових ринків. За результатами дослідження встановлено, що зараз економіка потребує все менше фінансових вкладень, а для ефективної роботи використовуються інформаційний та людський капітал. Аналізуючи внутрішній розвиток фінансового капіталу, можна дійти висновку про те, що він не є ефективним через неможливість фінансового ринку підтримати розвиток реального виробництва. Глобалізаційні процеси повинні зумовити розвиток банківського сектору, який надаватиме більш вигідні пропозиції бізнесу для оновлення капіталів. Розвиток фінансових капіталів необхідно будувати венчурним методом, тобто шляхом залучення іноземних чи вітчизняних інвесторів у фінансування бізнесу. Це дозволить розвивати інноваційний потенціал вітчизняного бізнесу, а також отримати достатнє фінансування для розширення фінансових капіталів в Україні.

The study is devoted to analyzing the formation of financial capital and evaluating its development in the context of globalization processes. The purpose of the study is to develop areas for improving the financial capital of Ukraine, taking into account the global transformation of financial markets. The subject of the study is the financial capital of Ukrainian enterprises. To obtain the results of the study, the methods of statistical analysis of the latest reporting of the State Statistics Service of Ukraine on the activities of economic entities for 2019 were used. The study's relevance is determined by the dynamics of financial capital development in the world and the current need of economic entities of Ukraine in the development of financial markets and, accordingly, the formation of effective financial capital. The study found that the structure of financial capital in Ukraine has undergone significant changes over the past 100 years; the leading sector of financial capital accumulation today is industry and trade, leaving agriculture and transportation in the background. Given the active development of industry, enterprises lack financial resources for capital renewal, directing financial capital to non-capital — in current assets, due to the increasing role of trade in the economy. As for the correspondence of the development of financial capital to the development of the real economy, it should be noted that now the economy needs less and less financial investment, and information and human capital are used for effective work. Analyzing the internal development of financial capital, we can conclude that it is not effective due to the inability of the financial

market to support the development of real production. Globalization processes will lead to the development of the banking sector, which will provide more profitable business offers for capital renewal. In the context of globalization processes, the development of financial capital is ensured through the work of transnational companies, which through foreign direct investment, invest in the renewal and opening of new production facilities or units in Ukraine. That is why the development of financial capital should be built by the venture method, ie, by attracting foreign or domestic investors to finance business. It will develop the innovative potential of domestic business and obtain sufficient funding for the expansion of financial capital in Ukraine.

Ключові слова: фінансовий капітал, фінансовий ринок, глобалізація, транснаціональні корпорації, інновації.

Key words: financial capital, financial market, globalization, multinational corporations, innovations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фінансовий капітал формується та розвивається у відповідності до еволюції людського суспільства в умовах розширення його потреб та пришвидшення активності. При цьому фінансовий капітал почав розвиватися пізніше ніж торговельний, промисловий чи банківський. Масштабний розвиток процесів нагромадження зумовлений економічним розвитком, а також змінами соціально-економічного устрою багатьох країн. Основними причинами його виникнення була концентрація та централізація виробництва і капіталу, розвиток ринків, науково-технічний прогрес, застосування передових технологій виробництва, посилення залежності різних виробництв одне від одного, глобалізаційні процеси.

Саме глобалізаційні процеси суттєво посилити свій вплив на розвиток фінансового капіталу ХХ ст. та визначили його еволюцію. Водночас ця еволюція здійснюється у різних економічних умовах по-різному. У розвинених економіках фінансовий капітал є невичерпним, він не характеризується звичайним життєвим циклом, а постійно рухається та удосконалюється у відповідності до розвитку економіки та потреб підприємництва. Що стосується країн, які розвиваються, їх фінансовий капітал формується не настільки динамічно, що зумовлено значно меншим впливом науково-технічних досягнень на економіку та недостатньою активністю економічного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДЖЕРЕЛ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання фінансового капіталу активно досліджується впродовж останніх століть. Наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. економісти та фінансисти звернули увагу на об'єктивну потребу підприємств у розширенні виробництв та використанні послуг фінансово-кредитних установ у процесі забезпечення економічного зростання [1]. Економісти того часу заклали основи розуміння і сутнісного сприйняття процесів взаємозв'язку промислового та банківського капіталу. Поняття фінансового капіталу вперше ввів у наукову літературу Р. Гільфердінг у праці 1910 р. "Фінансовий капітал", трактуючи фінансовий капітал як банківський, тобто капітал, що визначається у грошовій формі і перетворений на промисловий капітал [1, с. 288]. Тобто мався на увазі капітал банківських установ, внесений ними в різних формах у промисловість. З'явившись, фінансовий капітал почав стрімко розвиватися впродовж десятиліть, трансформуючись за формою і збільшуючись у розмірах та джерелах. Коли розвиток банківського сектору перестав відповідати інноваційному розвитку підприємництва, потреби підприємств вийшли за межі банківського фінансування [2].

Досить гостра полеміка з приводу змісту фінансового капіталу виникла з самого початку його дослідження у наукових колах і триває аж до сьогодні. При цьому основні акценти у дослідженні є сталими, однак характеристики та форми фінансового капіталу періодично змінюються. На сьогодні можна точно стверджувати, що ідеалізований класовий погляд на фінансовий капітал залишився у минулому [3]. Сьогодні він розглядається як необхідна складова, що є рушійною силою розвитку економіки, яка характерна для усіх країн і має різноманітні форми прояву [4].

Проблема фінансового капіталу сьогодні захоплює більш прикладні аспекти, які стосуються ролі банківських установ у формуванні фінансово-промислових груп, як фінансовий капітал і фінансова олігархія впливають на господарство країни тощо [4]. Можна відзначити, що категорія фінансовий капітал у сучасній економічній літературі наповнюється іншим змістом та розумінням у порівнянні із його визначенням на початку ХХ ст.

Фінансовий капітал сьогодні часто ототожнюється із грошовим капіталом. Близьким за його значенням є банківський капітал, промисловий капітал та кошти різних економічних суб'єктів, тобто їхні активи та пасиви. Також численна кількість науковців під фінансовим капіталом розуміють фінансові структури, ринок фінансів, міжнародний капітал та фінансові відносини. Можна стверджувати що всі ці поняття мають власний економічний зміст, вони навіть можуть вживатися разом, однак вони не відображають єдиної сутності економічного явища фінансового капіталу. Найчастіше у бізнесовій та науковій літературі фінансовий капітал вживається разом із поняттям фінансового ринку [5]. Погляд на визначення фінансового капіталу через призму фінансового ринку є важливим та актуальним для сучасного розвитку економіки, однак на момент формування фінансових капіталів на початку ХХІ ст. таке визначення не було би правильним та коректним. Однак на сьогодні поняття настільки розвинуте, що виходить за межі розуміння фінансового ринку через свою різноманітність і зв'язок з іншими ринками, на яких обертаються не тільки матеріальні, але й нематеріальні цінності.

Враховуючи сучасні етапи розвитку фінансово-економічних відносин в умовах науково-технічного прогресу та глобалізації, фінансовий капітал більш доцільно розглядати як вільний капітал, що існує в грошовій чи негрошовій формі, який за допомогою фінансового ринку формує фінансові інструменти розвитку підприємництва з метою отримання доходу. Водночас цей капітал містить у собі багато сегментів, а тому фінансовий капітал доцільно розглядати як інтегрований промис-

Таблиця 1. Структура капіталу СРСР, УРСР 1923–1924 рр. та сучасної України за 2019 рік

Галузь народного господарська	СССР		УРСР		Україна, 2019 р.	
	Млн чер. руб.	%	Млн чер. руб.	%	Млн грн	%
Сільське господарство	16571	39,8	3645,3	38,7	1198489	9,0
Промисловість	5335,8	12,8	1075,1	11,4	3797763	28,6
Транспорт	7890	18,9	1717,5	18,3	972808	7,3
Торгівля	2274	5,5	466,6	5	3023114	22,8
Всього капіталів	41656,8	100	9409,5	100	13276815	100,0

Джерело: [7; 3].

ловий та позичковий капітал. Таким чином, фінансовий капітал є джерелом формування активів підприємств, і може мати різну форму і походження.

МЕТА І ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Основна мета дослідження полягає у розробленні напрямів удосконалення фінансового капіталу України із врахуванням глобальної трансформації фінансових ринків.

Предмет досліджень — фінансовий капітал, активи та джерела їх формування.

Об'єкт дослідження — суб'єкти господарської діяльності, що функціонують на території України.

У процесі дослідження будуть виконані такі завдання:

— дослідження динаміки фінансового капіталу в Україні;

— дослідження структури фінансового капіталу в Україні;

— визначення основних проблем та напрямів удосконалення формування фінансового капіталу в Україні з врахуванням глобальної трансформації фінансових ринків.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах розвитку глобалізаційних процесів в Україні, фінансовий сектор з кожним роком все більше відривається від реальної економіки. Переходячи у транснаціональний і захопивши міжнародну сферу фінансових ресурсів, він ставить під контроль не тільки рух грошових коштів у різних валютах, але і міжнародні економічні відносини та світове господарство. Однак становлення фінансового капіталу в Україні доцільно починати із вивчення його передумов, а це фінансова система та стан економіки, які були передані незалежній Україні СРСР.

У таблиці 1 наведено першу вартість фінансового капіталу в Україні, який сформований на кінець 1924 року.

Відповідно до статистичних даних, фінансовий капітал України складав на той час 9409,5 млн червоних рублів. При цьому найбільшу концентрацію фінансовий капітал мав у сільському господарстві — близько 38,7%, у транспортній галузі — 18,3%, у промисловості — 11% і у торгівлі — 5%. Капітали УРСР складали близько 22% капіталів СРСР.

Необхідно зазначити, що наведена у таблиці сума капіталів України є неповною, оскільки відбулося коригування даних з метою співставлення їх доданих СРСР. Також показник поточного стану фінансового капіталу дає характеристику капіталу не всіх суб'єктів господарювання, а тільки підприємств, що звітують перед Державним комітетом статистики України, тобто без банків, бюджетних установ та домогосподарств.

Загалом з таблиці 1 можна зрозуміти структуру капіталів та їх найбільше зосередження у розрізі ста останніх років. Якщо говорити про фінансовий капітал сучасної України, то станом на 2019 рік він найбільше зосереджений у промисловості та торгівлі. Зокрема, у промисловості зосереджено 28,6% фінансового капіталу, в той час як у торгівлі 22,8%. Суттєво зменшилася питома вага транспорту та сільського господарства у порівнянні із структурою фінансового капіталу майже 100 річної давності.

Аналіз сучасного стану фінансового капіталу України варто починати із його порівняння із реальною економікою, тобто із валовим внутрішнім продуктом. Якщо досліджувати дані в динаміці за 6 років (2014—2019), то можна побачити, що питома вага фінансового капіталу України у ВВП має різне значення. Впродовж останніх шести років найбільше значення співвідношення фінансового капіталу до ВВП складає 4,9 відн. од. Показник має спадаючу тенденцію, а станом на 2019 рік співвідношення фінансового капіталу до ВВП становить 3,3 відн. од. (рис. 1).

Такий результат дозволяє сформулювати гіпотезу, що капітал як фактор виробництва поступово залишає свої позиції лідера, а інші зумовлені глобалізаційними процесами фактори, навпаки, набирають сили. У сучасних наукових дослідженнях можна знайти інформацію на підтвердження останнього, оскільки наголошується, що основними факторами отримання зростання обсягів виробництва є людський капітал та інформація або знання.

В умовах глобалізаційних процесів, які дозволяють вільно поширювати наукові розробки та впроваджувати передові технології у виробництво, значення фінансового капіталу зменшується у формуванні економіки. Так, щорічне збільшення інвестицій у інноваційні процеси та трансфер технологій дозволяють покращувати ефективність діяльності підприємств України з викори-

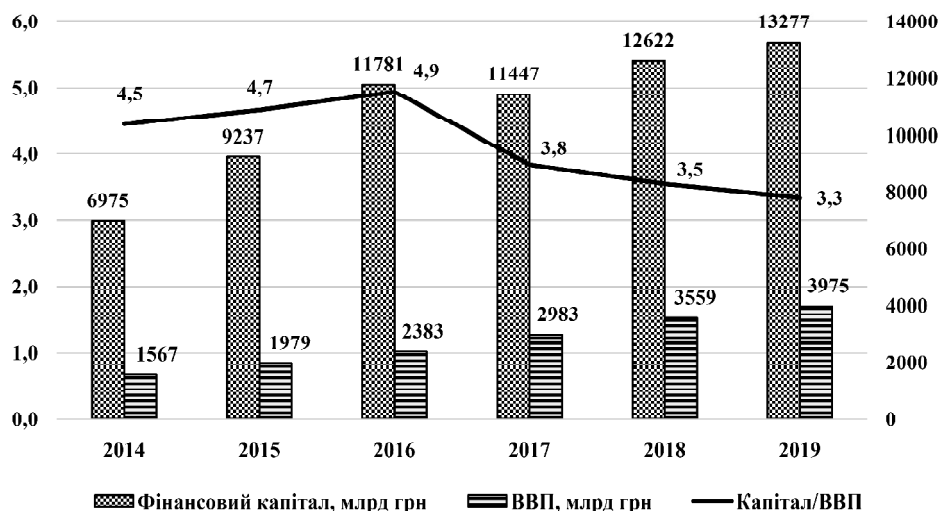

Рис. 1. Фінансовий капітал України у порівнянні із ВВП за 2014–2019 рр.

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [7].

Таблиця 2. Динаміка речового капіталу України за 2014–2019 рік

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Необоротні активи, млрд грн	3183	4469	4643	4802	5159	5421
Фінансовий капітал, млрд грн	6975	9237	11781	11447	12622	13277
% необоротного капіталу у фінансовому капіталі	45,6	48,4	39,4	42,0	40,9	40,8

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [7].

станням меншої кількості коштів. Трансфер та виробництво інноваційних технологій відбувається в основному в бізнес-середовищі за рахунок роботи транснаціональних корпорацій, що інвестують в розвиток свого бізнесу. Країни, що розвиваються, сподіваються не тільки імпортувати ефективніші зарубіжні технології за допомогою прямих іноземних інвестицій [8], але і підвищити продуктивність місцевих фірм за допомогою технологічних ефектів: 1) демонстраційні ефекти: місцеві фірми можуть прийняти технології, запроваджені багатонаціональними фірмами через імітацію або зворотний інжиніринг; 2) динаміка трудових навичок: підготовка персоналу або досвід роботи в багатонаціональній фірмі можуть передавати важливу інформацію для місцевих фірм, тим самим сприяючи поширенню технологій; 3) вертикальні зв'язки: транснаціональні корпорації можуть передавати технології фірмам, які є потенційними постачальниками проміжних товарів або покупцями своєї продукції.

Спостереження показують, що глобальні інноваційні мережі розвиваються в країнах зі значним науково-дослідним потенціалом, ефективним використанням фінансового капіталу і сильним державним управлінням.

Концепція управління фінансовим капіталом у розрізі його структури сама по собі не є новою, оскільки традиційне завдання фінансового менеджменту полягає у пошуку оптимальних співвідношень власного та залученого капіталу, яке забезпечує досягнення стратегічних та поточних цілей компанії. Таким чином, управлінський процес розглядається в межах управління пасивами і у контексті оптимізації структури саме фінансового капіталу.

За даними таблиці 2 можна дійти висновку, що питома вага речового капіталу у фінансовому за останніх шість років має тенденцію до зниження. Якщо в 2014 році питома вага необоротного капіталу у фінансовому капіталі складала 45%, то у 2019 цей показник складає близько 41%. Фактична вартість необоротного капіталу у економіці станом на 2019 рік становить 5421 млрд грн.

Сучасні тенденції розвитку фінансових капіталів у багатьох країнах, що розвиваються, характеризуються втратою відповідальності підприємств у гонитві за грошима, що ускладнює розвиток економіки, в результаті

Таблиця 3. Структура фінансового капіталу України за 2014–2019 рік

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Акціонерний капітал, млрд грн	1714,6	2551,9	2567,4	2586,7	2925,5	3410,2
Залучений капітал, млрд грн	5257,5	6682,2	9210,6	8857,0	9692,7	9861,3
Фінансовий капітал, млрд грн	6975	9237	11781	11447	12622	13277
% акціонерного капіталу у фінансовому	24,6	27,6	21,8	22,6	23,2	25,7
% залученого капіталу у фінансовому	75,4	72,3	78,2	77,4	76,8	74,3

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [7].

чого фінансові ринки стають неефективними і неспроможними розвивати сучасну ринкову економіку. Для того щоб зрозуміти структуру фінансового капіталу підприємств України, потрібно дослідити джерела його формування. Структура фінансового капіталу України наведена у таблиці 3.

Необхідно відзначити, що основний фінансовий капітал України сформований за рахунок банківських позичкових коштів. Зокрема, станом на 2019 рік залучений капітал становить у загальному близько 74%, що становить 9861,3 млрд грн. Основним джерелом формування фінансового капіталу в Україні є банківське фінансування, в той час як венчурне фінансування у різних його формах є джерелом формування фінансового капіталу розвинених країн із розвиненими фінансовими ринками. Глобалізаційні процеси поступово змінюють фінансові ринки, замінюючи банківське фінансування венчурним. На сьогодні в Україні це особливо актуально для технологічних стартапів, які охоче фінансуються зарубіжними фінансовими та іншими компаніями з метою отримання надприбутків.

Для того щоб зрозуміти, наскільки ефективним є фінансування банківського сектору, розглянемо структуру залученого капіталу, який використовується підприємствами України у таблиці 4.

Що стосується позичкового капіталу, то в основному він сформований за рахунок короткострокових по-

Таблиця 4. Структура залученого фінансового капіталу України за 2014–2019 рік

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Довгострокові позики, млрд грн	1542,76	1863,47	1924,61	2033,43	2089,44	1859,73
Короткострокові позики, млрд грн	3714,75	4818,69	7285,99	6823,62	7603,27	8001,61
Залучений капітал, млрд грн	5257,5	6682,2	9210,6	8857,0	9692,7	9861,3
% довгострокових позик у залученому фінансовому капіталі	29,3	27,9	20,9	23,0	21,6	18,9
% короткострокових позик у залученому фінансовому капіталі	70,7	72,1	79,1	77,0	78,4	81,1

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [7].

Таблиця 5. Частка фінансового капіталу малого бізнесу України за 2014–2019 рік

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Фінансовий капітал малих підприємств, млрд грн	2684	3300	4908	4216	4851	5039
Фінансовий капітал, млрд грн	6975	9237	11781	11447	12622	13277
% фінансового капіталу малого бізнесу	38,5	35,7	41,7	36,8	38,4	38,0

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [7].

Таблиця 6. Інвестиції у інтелектуальний капітал українських підприємств за 2014–2019 рік

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Капітальні інвестиції у нематеріальні активи, млрд грн	6,27	16,62	10,06	14,82	34,18	20,19
Фінансовий капітал, млрд грн	6974,94	9236,50	11781,17	11447,13	12622,27	13276,81
% капітальних інвестицій у нематеріальні активи у фінансовому капіталі	0,09	0,18	0,09	0,13	0,27	0,15

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [7].

зик, які не дозволяють ефективно розвиватися та інвестувати в оновлення обладнання, а тільки дають можливість оновлювати та збільшувати вартість оборотно-го капіталу.

Можна дійти висновку, що на сьогодні банківська система не готова підтримувати запити бізнесу та забезпечити доступ на фінансування у довгостроковій перспективі. Щороку питома вага довгострокових позик у залученому фінансовому капіталі зменшується на користь короткострокових послуг. Якщо в 2014 році питома вага довгострокових позик у формуванні фінансового капіталу складала 29%, то сьогодні цей показник становить 18,9%. Це свідчить про неефективність фінансового ринку та його неможливість забезпечувати технологічний розвиток економіки, оскільки інвестиції у інноваційні технології не можуть окуповуватися за 1–3 роки. При цьому саме технологічний розвиток підприємства дозволяє йому створювати конкурентоспроможний продукт на міжнародних ринках. За недостатньої кількості передових технологій, готовий продукт не зможе отримати нижчу ціну та не зможе забезпечити якісний сервіс, що супроводжуватиме продажі.

Цікаву закономірність можна виділити, якщо дослідити у загальному обсязі фінансового капіталу частку малих підприємств (табл. 5).

За даними таблиці 5 можна дійти висновку, що питома вага фінансового капіталу сформованого малими підприємствами не є стабільною. Якщо в 2014 році відсоток фінансового капіталу малого бізнесу у загальному фінансовому капіталі складав 38,5%, то вже в наступному 2015 році показник зменшився майже на 3%. Після того у 2016 році показник стрімко зріс на 6%, після чого спостерігається зменшення на 4% та незначне збільшення участі малих підприємств у формуванні фінансового капіталу. В 2019 році фінансовий капітал формується за рахунок малого та мікробізнесу на 38%.

Можна дійти висновку, що фінансовий капітал, сформований великими підприємствами України, загалом не збільшує своє значення у формуванні фінансового капіталу. Якщо говорити про світові тенденції, то основні фінансові капітали формуються саме за рахунок великих виробництв. Це дає підстави дійти висновку про те, що концентрація фінансового капіталу у малих підприємствах є стратегічною основою розвитку економіки.

Особливе значення капіталу великого бізнесу чітко проявляється, коли мова йде про перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку країни, оскільки на сьогоднішній день реальні можливості здійснювати інноваційні процеси можуть тільки великі підприємства як з точки зору фінансування, так із можливості пошуку передових технологій та їх передачі від транснаціональних корпорацій, які мають галузеві підрозділи, що функціонують в Україні. Однак для інноваційного розвитку однієї концентрації фінансового капіталу недостатньо, необхідна ще підтримка держави та формування сприятливого правового поля та ринкового середовища, які разом із забезпеченням довіри до влади та стабільності України будуть заохочувати іноземні компанії до інвестицій в інноваційну діяльність.

На сьогодні капіталовкладення в інтелектуальний капітал можна представити через балансову звітність підприємства. У цьому контексті важливо наголосити, що інтелектуальний капітал є одним із ключових чинників, які пояснюють, чому схожі у своїй діяльності компанії мають різну капіталізацію. Ті підприємства, що активно використовують нові технології у виробництвах, досягають більше фінансових успіхів, а ті, що використовують традиційні методи виробництва та збуту, з часом вимушені залишити ринки. На відміну від останнього десятиріччя ХХ ст., коли показник капіталізації був тісно пов'язаний із методами оцінки активів на основі основного капіталу, сьогодні методика оцінювання активів включає оцінювання вартості нематеріальних активів. Практика показує, що ті компанії, які прагнуть підвищити свою капіталізацію з метою завоювання довіри інвесторів, повинні впроваджувати різні програми з побудови ділової репутації та підвищувати її, а також відповідати морально-етичними принципами та стану розвитку країн, на яких планується здійснювати майбутню діяльність. Визначимо готовність українського підприємництва до глобалізаційних змін економіки на основі дослідження капітальних інвестицій у нематеріальні активи (табл. 6).

За даними таблиці 6 можна побачити в цілому зростаючу тенденцію капітальних інвестицій у нематеріальні активи українських підприємств, однак деякі роки характеризуються зменшенням капітальних інвестицій, що свідчить про те, що більшість підприємств України сприймають капітальні інвестиції у нематеріальні активи як не обов'язкові, а такі що здійснюються за залишковим принципом, тобто якщо залишаються вільні кошти. Питома вага капітальних інвестицій у фінансовому капіталі станом на 2019 рік становить тільки 0,15%, однак показник у розрізі останніх шести років має зростаючу тенденцію.

В умовах глобалізаційних процесів та розвитку економіки, фінансовий сектор зазнаватиме значних змін. Передусім зміни стосуватимуться розвитку поточного фінансового ринку, який повинен буде працювати на умовах конкурентоспроможності. Для підприємництва це означає отримання більш дешевших кредитних ресурсів на більш вигідних умовах. Враховуючи реалізацію Світовим банком кредитної програми з реабілітації фінансового сектора, будуть підвищені стандарти надання банківських послуг. Не виключено, що фінансовий сектор України перейде на використання блокчейн технологій, які дозволять покращити швидкість проведення операцій, забезпечать їх надійність та дозволять покращити рівень інформативності та скоротити власні видатки [9].

На сьогодні підприємства України знаходяться на стадії автоматизації виробничих процесів, а тому для того, щоб побудувати ефективне виробництво та створювати корисні та актуальні сервіси, необхідне ефек-

тивне фінансове забезпечення. Удосконалення фінансового сектору пришвидшить розвиток фінансового капіталу і, як наслідок, — реальної економіки.

Під впливом цифрових технологій та створення суспільно-важливих продуктів глобального рівня, розвиватимуться і венчурні капітали, при цьому їх розвиток буде здійснюватися на конкурентній основі, що створюватиме передумови для реалізації інноваційного потенціалу вітчизняного бізнесу та дозволить Україні посісти вище місце у світовому рейтингу конкурентоспроможності [10].

З метою розвитку ринку фінансових капіталів в Україні уряд повинен забезпечити сприятливе ринкове середовище для того, щоб іноземний інвестор був зацікавлений вкладати кошти у проекти, котрі будуть реалізовані вітчизняними підприємствами. Для цього необхідно удосконалити нормативно-правове забезпечення, що дозволить упорядкувати обіг капіталів, покращити валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності та створити прозорі умови для створення та діяльності міжнародних проектів.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження встановлено, що становлення фінансового капіталу в Україні пройшло великий шлях від аграрного розвитку до індустріального. Якщо ще сто років тому основні фінансові капітали були зосереджені у сільському господарстві, то сьогодні промисловість та торгівля стають основними генераторами фінансового капіталу в Україні. Однак для того, щоб фінансовий капітал розвивався відповідно до запитів суспільства та глобальних перетворень, необхідно, щоб фінансовий ринок підтримував цей розвиток, пропонуючи підприємствам доступне фінансування на ринкових, конкурентних умовах. На сьогодні аналіз показав, що підприємництво в Україні фінансується в основному за рахунок короткострокових кредитів, тобто використовує банківські кошти тільки на оновлення оборотного капіталу, що підтверджується зменшенням оборотних активів у капіталах бізнесу. Це не дозволяє розвивати технологічний бізнес та створювати конкурентоспроможні продукти на міжнародному ринку. На жаль, глобалізаційні процеси не активно впливають на існуючий фінансовий ринок України, а тому можна спостерігати ситуацію практичної відсутності ефективних довгострокових банківських пропозицій, які дозволили би бізнесу розвиватися у технологічному напрямі. Саме тому необхідно більш раціонально розвивати фінансові капітали в сторону інноваційного розвитку підприємництва, оскільки саме воно приваблює іноземних інвесторів та венчурні компанії, які готові фінансувати розвиток такого бізнесу з метою отримання надприбутків. З метою залучення іноземних інвесторів, уряд України повинен створити сприятливі умови для того, щоб не виникало незручностей в міжнародному обігу капіталів, а також, щоб діяльність таких підприємств була прозорою та прогнозованою.

Література:

1. Гильфердинг Р. Финансовый капитал. М.: Финансы и статистика, 1959. 358 с.
2. Мовсесян А.Г. Интеграция банковского и промышленного капитала: современные мировые тенденции и проблемы развития в России. М.: Финансы и статистика, 1997. 444 с.
3. Гринштейн А.А. Капиталы и национальный доход Украины в 1923—1924 гг. Харьков: НКФ УССР. 1926. С. 14—171.
4. Беяева И.Ю. Интеграция корпоративного капитала и формирование финансово-промышленной элиты (российский опыт). М.: ФА., 1999. 296 с.
5. Алексеенко Л. М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми та перспективи розвитку: монографія. К.: Вид. буд.-к "Максимум"; Тернопіль: Економічна думка, 2004. 424 с.

6. Любохинець Л.С., Лабунець О.О. Світові фінансові ринки в умовах глобалізації. Економіка і суспільство. 2018. № 15.

7. Діяльність суб'єктів господарювання. 2019. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: https://sme.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/2_State_Statistics_Service_of_Ukraine_Activity_of_entities_2019.pdf

8. Elgin C. Foreign direct investment, informality and technology transfer. Review of Development Economics. 2021. 25 (2), 994—1015. DOI: <https://doi.org/10.1111/rode.12742>

9. The blockchain will save banks up to \$ 27 billion a year. Bloomchain. 2021. URL: <https://bloomchain.ru/detailed/blokchejn-pozvolit-bankam-ekonomit-do-27-mlrd-v-god>

10. Андрійчук В.Г. Безальтернативність вибору інноваційно-модернізаційної моделі розвитку вітчизняної економіки посткризового стану в умовах геоекономічної турбулентності й світогосподарської рецесії. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2012. № 1. С. 57—60.

11. Федик М.В. Макроекономічні наслідки впливу пандемії Covid-19 на світову економіку. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 40—46. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.7.40](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.40)

References:

1. Hilferding, R. (1959), *Finansovyy kapital* [Financial capital], Finance and Statistics, Moscow, Russia.
2. Movsesyan, A.G. (1997), *Integratsiya korporativnogo kapitala i formirovaniye finansovo-promyshlenno elity (rossiiskii opyt)* [Integration of banking and industrial capital: modern global trends and development problems in Russia], Finance and Statistics, Moscow, Russia.
3. Grinsteyn, A.L. (1926), *Kapitaly i natsionalny dokhod Ukrainy v 1923—1924 gg.* [Capital and national income of Ukraine in 1923—1924], NKUF Ukrainian SSR, Kharkov.
4. Belyaeva, I.Yu. (1999), *Integratsiya korporativnogo kapitala i formirovaniye finansovo-promyshlenno? elity (rossiiskij opyt)* [Integration of corporate capital and the formation of a financial and industrial elite (Russian experience)], FA, Moscow, Russia.
5. Aleksenko, L. M. (2004), *Rynok finansovoho kapitalu: stanovlennya, problemy ta perspektivy rozvytku: monohrafiya* [The financial capital market: becoming, problems and prospects for development], Maximum; Economic thought, Kyiv; Ternopil, Ukraine.
6. Lyubokhinets, L.S. and Labunets, O.O. (2018), "Global financial markets in the minds of globalization", *Economy and suspension*, vol. 15.
7. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Activities of business entities. Statistical collection 2019", available at: https://sme.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/2_State_Statistics_Service_of_Ukraine_Activity_of_entities_2019.pdf. (Accessed 30 Sept 2021).
8. Elgin, C. (2021), "Foreign direct investment, informality and technology transfer", *Review of Development Economics*, vol. 25 (2), pp. 994—1015. DOI: <https://doi.org/10.1111/rode.12742>.
9. Bloomchain (2021), "The blockchain will save banks up to \$ 27 billion a year", available at: <https://bloomchain.ru/detailed/blokchejn-pozvolit-bankam-ekonomit-do-27-mlrd-v-god> (Accessed 30 Sept 2021).
10. Andriychuk, V.G. (2012), "The lack of alternatives to the choice of innovative-modernization models for the development of the post-crisis economy in the minds of the geo-economic turbulence and spiritual recession", *The name of trade: economy, finance, law*, vol. 1, pp. 57—60.
11. Fedyk, M. (2021), "Macroeconomic consequences of the impact of the covid-19 pandemic on the global economy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 40—46. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.7.40](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.40).

Стаття надійшла до редакції 29.09.2021 р.